

באופן דומה לזה כבר הראו לפנינו, כי גם אותיות עשרת הדברות בפרשת יתרו הן תרי"ג, כמנין המצוות.

ואחרי שהתחילו לקרוא את הספרים בעיקרם בשמות סמליים, הביאו לעתים קרובות מאוד גם את שם המחבר בגמטריא בשם הספר. ולפרקים קרובים הכניסו בחשבון זה גם את שם האב, או את שמות האשה והבנים.

הראשון ששימש דוגמה לזה — מן הסימנים בשירה הדתית לא נדבר פה כלל — היה כנראה מחבר ספר „רקח“, ר' אלעזר ב"ר יהודה, ועל כל פנים הראו אחר-כך תמיד עליו בתור דוגמה. הוא קרא את ספרו ההלכי המכיל הרבה דברי מוסר, ואולם עוד יותר מהם, דברי מסתורין, בשם „רקח“, כי בחנות-רקח זאת נמצאים הרבה תרופות וסמים בשביל הנפש החולה, וגם יען כי רקח בגמטריא שמו אלעזר, כלומר ש"ח. ועוד כותב בזה המחבר בהקדמה: „וקראתי הספר הזה רקח כשמי אלעזר וסימן רקח מרקחת מעשה רקח שמן כמו אלעזר בן יהודה כל אדם צריך לרשום שמו בספרו כמו תנא דבי אליהו מתחיל ויגרש את האדם כי ויגרש כמה תנא דבי אליהו ומדרש תדשא מתחיל תדשא הארץ דשא כי תדש"א כמה זה רבינו סנחס בן יאיר ומדרש בראשית רבה מתחיל... ואהיה שעשועים יום ויום ואהיה שעשועים כמו רבינו הושעיה רבה ופרקי דר' אליעזר מתחילין מי ימלל גבורות ה' כמה אליעזר בן הורקנוס וכן סדר עולם מתחיל מאדם ועד נח מאדם כמה יוסי" וכו'.

מאז היה למנהג מקובל לקרוא לספרים בשמות שיש בהם גמטריא של שם המחבר, אם גם לעתים קרובות אין שם זה, שנמצא אחרי עמל רב, אומר כלום, ואפילו ברמזיה, על תוכן הספר. אינני רוצה להביא כאן דוגמאות לכך, כי הן נמצאות גם בלי חיפוש בזמנים שונים, אבל רוצה אני לדבר פה על עניין אחר דומה לזה, כדי להראות איך טעו גם אנשים גדולים על-ידי משחקים כאלה. רפאפורט הודיע בתולדות ר' אלעזר הקליר שלו (הערה 12) את התגלית המפתיעה, כי קליר רמז על שמו בגמטריאות במקומות הרבה שלא חתם בהם על ידי סימן. תחילת המלכויות: „אנסיכה מלכי לפניו בהתהלכי" היא בגמטריא „אלעזר קליר“. המלים: „זכר תחלת כל מעש אשר בכל שנה נעש" בזכרונות הן בגמטריא, „אלעזר קליר מקרית ספר“. וכך מביא רפאפורט עוד מספר רב של ציונים שיש בהם גמטריא של חתימה זו או דומה לה.

לוצאטו וצונץ מיהרו להבנות, בספריהם על עניין זה, מאותה תגלית והרבו את חומר הגמטריאות על-ידי תגליות חדשות של גמטריאות מסובכות. לוצאטו בנה את שיטת הגימטריא הזאת עד לרום מחריד. הוא חיפש ומצא בכל פיוטי הקליר כל מיני חתימות על-ידי גמטריאות כאלו: „אלעזר קליר מקרית ספר חוקי" או „מני אלעזר קליר מקרית ספר חוקי" וכדומה. אבל במכתבו לצונץ מ 14

בדצמבר 1838 הוא מודה כי לא תמיד מצאו גמטריאותיו של רפאפורט חן בעיניו. צונץ שם את לבו באופן מיוחד בספרו: Gottesd. Vorträge d. Juden, Berlin 1832 לגמטריאות הללו, התגלית הנפלאה הזאת של רפאפורט, כמו שהוא קורא להן, וקיבלן ברצינות גמורה, באמרו כי שום איש לא יחזיק שווי כזה למקרה בעלמא.

אבל בכל זאת נמצא אחד שהרס בניין-שוא זה כולו. איש בלתי נודע עד כה מברודי העיר התקומם בספרו „ראבי״ה“, ראשי תיבות שמו „ר׳ אליקים בן יהודה המילזאהגי“, באופן כה בהיר ומוכיח נגד דברים כאלה ודומים להם של החכמים המכובדים כמיסדי חכמת ישראל המודרנית, עד כי דנו את דבריו בשתיקה והשתדלו שלא יגדילו את קולה של הביקורת הזאת, זאת אומרת לא הזכירו את שמה ברבים עד היום הזה. ברם היא פעלה בלחש והביאה — אם גם בלי הזכרת המקור הזה — לתיקוני איזו שגיאות וטעויות בהבנה.

מבקרנו מקדיש למשחקי הגמטריאות מאמר מיוחד ובו הוא מוכיח כי הציון שהוא בגמטריא „מני אלעזר בירבי יעקב קיליר“, כלומר שהמספר הכללי שלו הוא 1164, הוא גם בגמטריא מדויקת: „אני שלמה יהודה ליב הכהן רפאפורט“; „אני ליפמאן דאקטור צינץ מברלין“ או: „הקטן הלוי משה לאנדא מדפיס מפראג“. ודרך אגב הוא מביא עוד דוגמאות רבות שעל פיהן יכולים לחשב גמטריאות חדשות. המלה הראשונה, „בראשית“ במספר 913, היא בגמטריא „מני הקטן אלעזר קאליר“, כי גם מלים אלו הן במספר 913. גם המלים הראשונות בתורה שבעל פה „מאימתי קורין“ (867) הן בגמטריא „אלעזר ברבי הקליר“. „חושבנא דדין כחושבנא דדין“, אמרו הקדמונים.

לוצאטו וצונץ לא השתמשו יוחר במשחקים כאלה. רק רפאפורט החזיק בהם עוד זמן רב וחזר גם בשנותיו האחרונות על דבריו הראשונים, כי במגילת איכה, שאין שם מחברה נקרא עליה, ועל-פי הבריתא בבבא בתרא דף טו, א מיוחסת היא לירמיהו הנביא, נרמז שם המחבר במלים „אני הגבר“, שהן בגמטריא „ירמיהו“ (271).

בהזדמנות זאת, אם גם לא בקשר שלם עם השיחה הספרותית — ובשם זה הנבחר על ידי בעצמי נמצאת כבר בקשת סליחה להפסקה זאת — רוצה אני להראות על שני מקרים אשר צורתם המקורית נשתנתה על ידי אופן גמטריאי ועל-ידי מקרא ראשי תיבות.

הראשון הוא הטור או השולחן ערוך בארבעת חלקיו:

אורח חיים בגמטריא רס"ג	יורה דעה בגמטריא ש'
אבן העזר בגמטריא של"ה	חשן משפט בגמטריא תשפ"ו